

FUNGUS

OFFICIEEL ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCHE MYCOLOGISCHE VEREENIGING

IN MEMORIAM A. JOMAN

Op 5 Mei j.l. ontsliep te Amersfoort in de ouderdom van 67 jaar ons medelid A. Joman. Een natuurvriend in de ware en ruimste zin des woords, belangstellende in alle mogelijke onderdelen der natuurlijke historie, is met hem heengegaan. Op vlotte en onderhoudende wijze wist hij, dank zij een grote hoeveelheid kennis, door hem in de loop der jaren vergaard, daarover steeds te vertellen en te schrijven. Tot het gebied der gallen en dat der paddestoelen voelde hij zich wel het meest aangetrokken en de talrijke pennevruchten van zijn hand in tijdschriften en kranten hadden dan ook veelal op deze speciale onderwerpen betrekking. Dat hij zich de laatste jaren door langdurige perioden van ongesteldheid niet of weinig meer aan de praktische natuurstudie kon wijden, moet voor den levenslustigen en werkzamen mens als Joman was, een grote teleurstelling geweest zijn. Tot het laatste ogenblik bleven zijn geest en zijn pen echter vaardig.

We zullen Joman niet alleen als zwammenliefhebber en -kenner missen, maar vooral ook als aangenaam en hulpvaardig mens, die steeds klaar stond een ieder met raad en daad bij te staan. Van zijn trouwe deelname aan excursies en zijn onvermoeide hulp bij het organiseren van tentoonstellingen, weten degenen, die hem van vroeger kennen, mee te praten!

Naast Joman's sympathieke persoonlijkheid, zal vooral ook hetgeen hij — speciaal als propagandist onder de jeugd — in het belang van de mycologie in het algemeen en van onze vereniging in het bijzonder, heeft gedaan, bij ons steeds in dankbare herinnering blijven.

DE V.

ONZE JAARLIJSCHE ALGEMEENE VERGADERING

In dit nummer vindt men de agenda voor onze algemeene vergadering. Buiten de tentoonstellingen en excursies is dit een belangrijke factor voor ons vereenigingsleven, die evenwel niet door alle leden als zoodanig geapprecieerd wordt. Ware dit wel het geval, dan zou de opkomst telken jare veel en veel grooter zijn. Buiten het Bestuur ziet men er een klein aantal getrouwen, en maar zelden enkele schuchtere nieuwelingen. En als steeds: „les absents ont tort.. Niet alleen toch is de algemeene vergadering vooral wegens de prettige stemming van vertrouwelijkheid, die er steeds heerscht tusschen bestuur en leden, wel de gelegenheid bij uitnemendheid voor de leden om hun oordeel uit te spreken over het gevolgde en te volgen beleid, maar buitendien is zij aanleiding tot de gezellige kameraadschappelijke bijeenkomsten, die naar mijn meening een der grootste charmes van onze vereeniging uitmaken. Wij worden te zamen gebracht door de liefde voor de mycologische wetenschap, die a.h.w. gematerialiseerd is in de „Nederlandsche Mycologische Vereeniging., wier

bloei ons allen zoo zeer ter harte gaat. Maar wil een vereeniging bloeien, dan is het niet voldoende, dat de leden hun contributie trouw betalen, maar dan moet er ook een levend, bloeiend vereenigingsleven zijn. Slechts tweemaal per jaar bestaat er gelegenheid voor dit vereenigingsleven om zich te manifesteren en naar buiten blijk van zijn bestaan geven, nl. bij gelegenheid der vergadering en bij tentoonstellingen of excursies. Maar de tentoonstellingen worden niet ieder jaar gehouden, de excursies kunnen meermalen door gebrek aan paddenstoelen of al te slecht weer niet doorgaan; de vergadering daarentegen heeft stellig plaats op den eenmaal vastgestelden datum.

Niet alleen worden belangrijke huishoudelijke en bestuurlijke aangelegenheden behandeld, maar telken jare worden ook door enkele leden interessante, wetenschappelijk-mycologische mededeelingen gedaan of onderwerpen ingeleid. En vergeten wij vooral niet de gezamenlijke koffietafel, waar steeds de opgewekte vroolijkheid, onzen mycologen eigen, hoogtij viert, en waar kwinkslagen en plagerijtjes niet van de lucht zijn!

Door een en ander is onze algemeene vergadering de gelegenheid bij uitnemendheid om den band tusschen de leden onderling en met de vereeniging nauwer aan te halen, en in dezen tijd, nu het ledental nog steeds neiging tot dalen vertoont, is het meer dan ooit noodig, dat de enthousiasten zich schouder aan schouder scharen. Daarom richt ik een dringenden oproep tot onze leden om in grooten getale op 2 Juni a.s. naar Utrecht te komen; vooral ook hun, die zich tot dusver afzijdig hielden, verzoek ik ditmaal eens aan de bijeenkomst deel te nemen; zij zullen daar ongetwijfeld voldoening van hebben!

De agenda vermeld verscheidene punten, die voor de vereeniging van groot belang zijn; er worden interessante mycologische mededeelingen gedaan, en last not least: de mycologische bonte vriendenkring komt weer eens bijeen! Daarom op 29 Juni allen op naar Utrecht!

T. A. C. SCHOEVERS.

ALGEMEENE LEDENVERGADERING

Op *Zaterdag 29 Juni 1935 te 11 uur* in het *Pharmaceutisch Laboratorium, Catharijnesingel 60 te Utrecht.*

Voortzetting van de vergadering te 13½ uur precies. Gemeenschappelijke koffiemaaltijd te 12½ uur in American Lunchroom, Leidsche weg.

Agenda:

1. Notulen en ingekomen stukken.
2. Jaarverslag van den Secretaris.
3. Jaarverslag van den Penningmeester.
4. Benoeming van een Commissie tot nazien van de rekening en verantwoording over het afgelopen jaar.
5. Verslag van den Bibliothecaris.
6. Verslag van de Redactie van Fungus.
7. Verslag van den Conservator.
8. Verkiezing van een Bestuurslid wegens het periodiek aftreden van den Heer A. J. P. Oort (herkiesbaar).
9. Mededeelingen van het Bestuur inzake het VIe Internationaal Botanisch Congres.
10. Voorstel van het Bestuur inzake de bibliotheek.
11. Voorstel van het Bestuur inzake bestemming van het legaat Cool.
12. Voorstel van het Bestuur inzake een te houden excursie.
13. Voorstel van het Bestuur inzake het instellen van een huisgenooten- lidmaatschap.
14. Vertegenwoordiging van de Myc. Ver. op het Congres van de Société mycologique de France.
15. Begrooting voor het vereenigingsjaar 1935—'36.

16. Rondvraag.

17. Mededeelingen en demonstraties:

Dr H. A. A. van der Lek, Waarnemingen over Myxomyceten (met lichtbeelden).

Ir A. C. S. Schweers, Over de dwarsliggerzwam *Lentinus squamosus*.

T. A. C. Schoevers, Massaal optreden van enkele niet zeer algemeene zwammen.

ÜBER GIFTPILZE UND PILZVERGIFTUNGEN

Nach einem Vortrage, gehalten in Cleve am 7. Oktober 1934 auf der Exkursion der Niederländischen Mycologischen Vereinigung und der Deutschen Gesellschaft für Pilzkunde von Dr Ludwig Welsmann, Pelkum bei Hamm i. W. prakt. Arzt

Der gefährlichste Giftpilz ist *Amanita phalloides*, der grüne Knollenblätterpilz. Wenigstens 90 v. H. der Todesfälle werden durch ihn hervorgerufen, vor allem die Massenvergiftungen, die zahlreiche Opfer fordern. Jahrelange Beobachtungen haben gezeigt, daß die Giftwirkung am stärksten ist zu Beginn der Wachstumszeit im Juli und August, daß sie in einzelnen Jahren stark wechselt. An Giften sind folgende festgestellt:

1. Phallin-haemolysin.

Es löst rote Blutkörperchen auf, wird durch Erhitzen bei 65° und den Magensaft zerstört, ist für die Vergiftung bei Menschen ohne Bedeutung.

2. Phallin-toxin, die wirksame Substanz, die ich auf Grund der klinischen Beobachtungen als ein den bakteriellen Toxinen nahestehendes Gift bezeichnet habe. Es wird durch Kochen nicht zerstört. Die Menge der genossenen Pilze, die Vergiftungserscheinungen hervorgerufen haben, kann sehr verschieden sein. So trat in einem meiner Fälle nach Genuß einer Gabelspitze bei einem kräftigen Mann der Tod ein, während in einem anderen Jahre der Genuß von einem Teller dieser Pilze nur vorübergehende Vergiftungserscheinungen hervorrief. Die Krankheitserscheinungen sind folgende: Nach einer Latenzzeit von 7—40 Stunden, während der vollständiges Wohlbefinden besteht, treten plötzlich sehr stürmische Symptome auf: Durchfälle, Erbrechen. In schweren Fällen sehen die Kranken sofort leichenblaß aus. Die Leber schwillt stark an. Gelbsucht habe ich selbst nicht beobachtet und ist bei den vielen Fällen der letzten Jahre mir nur ganz vereinzelt gemeldet. Für den Verlauf der Krankheit hat sie m. E. keine Bedeutung. Das Schicksal der Kranken hängt ab vom Verhalten des Pulses. Bleibt der Puls gut, so ist der Kranke gerettet, steigt er auf 120 Schläge und mehr in der Minute, wird klein und kaum fühlbar, so haben wir die gefürchtete Vasomotorenlähmung vor uns, bei der alle Herzmittel (*Digitalis*, *Strophantin*, *Cardiazol*, usw.) versagen. Die Hoffnungen, die auf eine Behandlung mit Traubenzuckerinfusion (*Ringersche Lösung*) gesetzt wurden, haben sich nicht erfüllt. Ich selbst und nach mir andere haben Erfolge von dieser Behandlung nicht gesehen. Sie kann nur dann von Erfolg sein, wenn die Herzschwäche lediglich durch Wasserverlust hervorgerufen und nicht Zentraler Natur ist. Aussichtsreich kann nur die von mir schon lange vorgeschlagene Serumbehandlung sein. Sie ist zuerst in Frankreich von Dujarric de la Rivière erfolgreich durchgeführt. In Deutschland wollen die Beringwerke in Marburg demnächst ein Serum herstellen. Auf der Tagung wurde mir auf mein Befragen von einem Herrn der Niederländischen Mycologischen Vereinigung gesagt, daß *Amanita phalloides* neuerdings auf den mit *Eichen* bepflanzten Dünen Nordhollands gefunden sei. Soeben erhalte ich die „*Revista Sudamericana de Botanica*“ aus Montevideo, August 1934. In ihr berichtet Herter, daß in den in Uruguay angelegten Eichenpflanzungen im April 1934 (also im Herbst!) der Giftpilz in einem Steineichenwäldchen

in hunderten von Exemplaren gesammelt ist. Der Pilz lebt also offenbar mit *Quercus*-Arten in Symbiose. Es ist der holländischen Regierung dringend zu empfehlen, bei Bepflanzung der Dünen die Eichen, wenn möglich, durch andere Bäume zu ersetzen, damit der ungeliebte Gast nicht bald in Massen in Holland erscheint.

An die zweite Stelle der Giftpilze ist unbedingt die Frühjahrslorchel zu setzen, die den irreführenden wissenschaftlichen Namen „*Helvella esculenta* (Speiselorchel)“ führt. Vereinzelt kommt sie, wie mir gesagt wurde, auch in Holland vor. Leider hat man sich in Deutschland noch nicht entschließen können, den Verkauf dieses gefährlichen Giftpilzes auf den Märkten zu verbieten. Der Pilz enthält die giftige *Helvella-säure*, die beim Kochen in das Kochwasser übergeht, sodaß man durch Weggießen des Kochwassers das Gift entfernen kann. Doch ist jetzt durch eine Reihe von Beobachtungen sicher bewiesen, daß auch wie angegeben zubereitete Lorcheln schwere, ja tödliche, Vergiftungen hervorrufen. Die Lorchel muß also noch ein Gift enthalten, das hitzebeständig ist und nicht in das Kochwasser übergeht. Die Vergiftungserscheinungen sind folgende:

Nach etwa 4—6 Stunden treten Übelkeit und Schwäche, seltener Erbrechen und Durchfälle auf. Die Schwäche nimmt zu, es treten Schmerzen in der Leber und Magengegend auf. Weiter tritt Gelbsucht auf, Bewußtseinsstörungen, Delirien. Wir haben es mit einem hepatotropen Gift zu tun. In anderen seltenen Fällen fehlen die Erscheinungen von Seiten der Leber, der Tod erfolgt durch Herzschwäche. Wir müssen hier an ein dem bakteriellen Toxin nahestehendes Gift denken, ähnlich dem Knollenblätterpilzgift. Auffallend ist bei der Lorchel die Immunität mancher Menschen gegen das Gift. Sie können sogar das die giftige *Helvellasäure* enthaltende Kochwasser genießen. Niemand aber lasse sich zum Lorchelgenuß verleiten. Wer sie ißt, tut es auf eigene Verantwortung.

3. Der Fliegenpilz (*Amanita muscaria*).

Er enthält das Muscarin und außerdem noch ein Pilztoxin. Die Empfänglichkeit der Menschen für das Gift ist sehr verschieden. Viele können ihn roh oder gebraten ohne Schaden verzehren. Bei der Vergiftung treten folgende Vergiftungserscheinungen auf:

2—3 Stunden nach Pilzgenuß Pupillenerweiterung, Schwindelgefühl, psychische Störungen, Bewußtlosigkeit. Der Tod kann nach 6 Stunden, aber auch erst nach 2—3 Tagen auftreten.

4. *Amanita pantherina* (Pantherpilz).

Auffallend viel Pantherpilzvergiftungen werden in den letzten Jahren aus Mitteldeutschland gemeldet. Aus Plauen i./V. 1932 = 25, 1934 = 50, darunter ein Todesfall. Symptome: Schwindel, Übelkeit, rauschartiger Zustand, Bewußtseinsstörungen.

5. *Amanita mappa*,

der gelbe Knollenblätterpilz, ist als verdächtig zu bezeichnen.

6. *Inocybe lateraria* (ziegelroter Reißpilz).

Ein gefährlicher Giftpilz! Symptome: baldiges Auftreten der Erkrankung, Speichelfluß, Schüttelfrost. Es ist ein Todesfall gemeldet.

7. *Tricholoma tigrinum* (Tigerritterling),

ruft selbst in kleinen Mengen gefährliche Vergiftungserscheinungen (Erbrechen, starke Durchfälle, Schwäche) hervor.

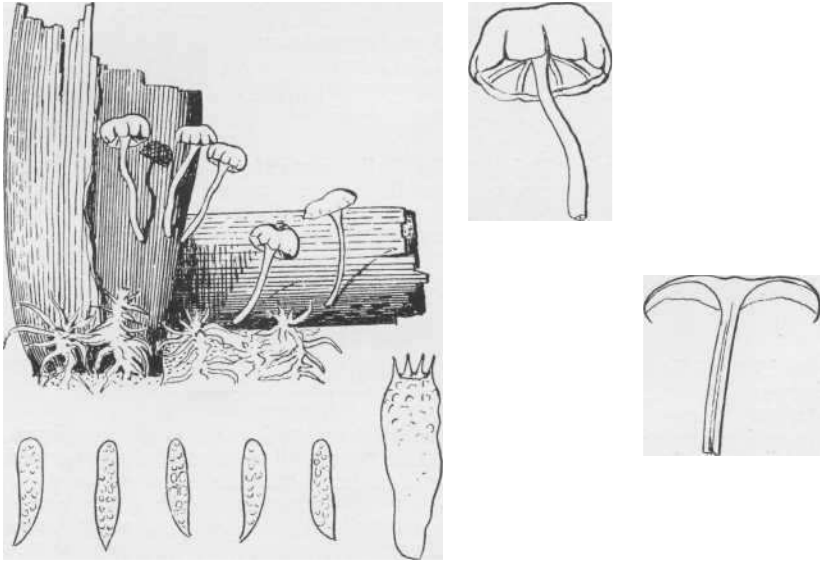
8. *Boletus satanas* (Satanpilz).

Vergiftungserscheinungen: Schwindel, Erbrechen, Durchfälle.

9. Die Brühe von älteren Kartoffelbovisten (*Scleroderma vulgare*) ruft Vergiftungserscheinungen hervor.

Ausdrücklich sei bemerkt, daß es außer den hier genannten noch weitere giftige oder verdächtige Pilze gibt, ja, daß wir wahrscheinlich nicht einmal alle Giftpilze kennen.

OMPHALIA TYPHAE NOV. SPEC. (sect.
Mycenarae Fr.)

Beschrijving

Vruchtlichamen, gezellig of in troepjes.

Macroscopische kenmerken

Hoed: 2-5 mm diam., droog, dunvleezig, convex, later vlak of onregelmatig verdraaid, schijf iets ingedrukt, later soms iets bultig, rand ingebogen, gevoord, overstekend, lichtrose, later okerachtig-vleeschkleurig, centrum donkerder, niet of nauwelijks hygrophaan.

Lamellen: strak, verwijderd van elkaar, weinige (6)-8-11-(12).0,5-0,7 mm, breed, boogvormig samenlopend met den hoedrand, aangehecht of iets aflopend, vleezig, wit-rose, snede ongelijk, korte lamellen 0-2 st. versmald.

Steel: afmetingen 5-15 x 0,3-0,5 mm recht of gebogen, bijna gelijk van dikte, vleezig samenvloeiend met den schijf, fijn-vezelig, taai, hol, glad, droog, iets glanzend, geelachtig-rose of licht rose, ingeplant zonder verdikking en zonder dons.

Vleesch: lichtrose, met zachten smaak en weinig reuk.

Sporen: in massa helder wit.

Microscopische kenmerken

Sporen: langwerpig, bijna cilindervormig met afgeronden top en versmalde basis, glad, doorschijnend, met veel druppels.

Afmetingen: (10)-12-13-(14)/3-3½-4µ(50).

Basidiën: Knodsvormig, viersporig, afmetingen: 24-30 x 6—12µ. Lengte der sterigmata tot 6 µ.

Cystidiën: genee.

Hoedbekleding met lange en breede hyphen, onregelmatig, aan de buitenzijde ruw. Steel en lamellen gevormd door fijne regelmatige hyphen.

Scheikundige kenmerken

De sporen worden blauw gekleurd door het reagens van Melzer.

Woonplaats: op bladkolf of bladeren, in rotting, van *Typha angustifolia*, de kleine lischdodde in een duinmoeras te Schoorl, Nov.-Dec. 1934.

Gevonden door: Ir A. C. S. Schweers.

Van deze soort is materiaal opgenomen in het Rijks Herbarium te Leiden onder nos 934. 177 .4.(droog) en 3031 (nat).

Opmerkingen :

Deze soort is verwant aan *Omphalia tubarioïdes* R. Maire¹⁾, doch verschilt hiervan door onbehaardheid, smallere sporen, andere lamellen, andere kleur en ander substraat. Versche ex. werden gezonden aan de Fransche mycologen Prof. Dr R. Maire, A. Maublanc, Jules Favre en eene beschrijving met teekening aan Mr Roger Heim, welke alle verklaarden deze soort niet te kennen. Het is dus vrijwel met zekerheid aan te nemen, dat de toevoeging „nov. spec.. juist is.

Gaarne bericht van eventuele andere vindplaatsen.

Alkmaar.

SCHWEERS.

EEN SLIJMZWAM BINNENSHUIS

Op 13 April j.l. werd ik opgebeld door een inwoner van Wageningen, die mij meedeelde, dat zich in zijn kantoor het volgende zonderlinge verschijnsel voordeed: Tussen een vensterruit en de sponning in het kozijn kwam (aan de binnenzijde, dus in het vertrek) een weke massa voor den dag, van een bleekgele, bijna witte kleur. Deze massa breidde zich een weinig uit over het geverfde kozijn, kroop over enige afstand voort en begon zich nu wat samen te trekken. De beschrijving van het verschijnsel deed onmiddellijk het vermoeden rijzen, dat wij hier met het plasmodium van een Slijmzwam (*Myxomyceet*) te doen hadden. Niettemin bevreesde mij de geschiedenis wat, want ik had tot nog toe nooit een Slijmzwam uit bewerkt en geverfd hout voor den dag zien komen en evenmin zulk een organisme ooit binnen een woning aangetroffen. Ik verzocht dus de „vriezigheid. voorlopig ongestoord haar gang te laten gaan en ben een paar uur later er naar gaan kijken. Mijn vermoeden bleek juist: de weke, roomachtige massa, die zich hier op het kozijn vertoonde, kon wel niet anders zijn dan het plasmodium van een Myxomyceet. Maar welke? Dit zou uit den aard der zaak eerst uit te maken zijn, wanneer het plasmodium zou overgaan tot de vorming van een vruchtlichaam, want alleen deze vertonen de nodige verschilpunten om met zekerheid te beslissen met welke soort men te doen heeft. Het feit, dat het plasmodium het hout verlaten had en naar buiten kwam, deed mij hopen, dat het wel spoedig in een vruchtlichaam (sporangium) zou overgaan.

Wel was het een zonderling gezicht, zo'n plasmodium op de gladde, geverfde buitenkant van een raamkozijn. Immers, in de natuur vinden wij deze houtbewonende slijmzwammen op sterk vergane, oude stronken en stopen of op min of meer verweerde, ruwe palen. Door met de duim hier en daar op deze geverfde buitenlaag te drukken en door er met de punt van een mesje in te prikken, overtuigden wij ons er echter van, dat het daaronder toch niet heelemaal „pluis. was. Ook verder liet men echter alles nog onaangeroerd; het plasmodium werd in het minst niet gestoord, in de hoop, dat het door de vorming van een vruchtlichaam zijn ware aard zou tonen.

Jammer genoeg is deze hoop niet vervuld. Toch heeft het organisme waarschijnlijk nog wel een begin gemaakt in die richting en daarbij heeft het nog wel wat interessants vertoond. Toen ik de volgende morgen weer kwam kijken, bleek het, dat de plasmodiummassa zich nog meer had samengetrokken en

¹⁾ Zie Bull. d.l. Soc^{te}. Tome XLVI, Fasc ³/₄, '30.

daarbij veel helder vocht had uitgeperst. Onze foto toont, hoe dit vocht langs het schuine deel van het kozijn omlaag is gevloeid, zich daar eerst aan de rand als een dikke druppel heeft opgehoopt en vervolgens langs de verticale kant van het kozijn naar beneden is gestroomd. Daar onderaan, op de horizontale vensterbank had zich een „plasje“ gevormd. Het is natuurlijk juist te danken aan het feit, dat deze vochtuitpersing op een dichte, geverfde, onderlaag plaats vond, dat zij in dit geval zo goed waarneembaar was. Het is m.i. wel heel waarschijnlijk, dat in vele, zo niet in alle gevallen, de overgang van de weke, waterrijke plasmodiale massa in (een of meer) vruchtlichamen, zal samengaan met de uitscheiding van vloeistof, maar onder natuurlijke omstandigheden wordt deze onmiddellijk opgezogen door het vochtige, poreuze substraat (bijv. de vermolmde stronk), waarop zich die overgang voltrekt. Zoals men ziet, is de hoeveelheid afgescheiden vocht lang niet gering in verhouding tot de plasmodiummassa.

Ook nu lieten wij het dier ongemoeid, maar helaas bleef de verdere ontwikkeling achterwege: het plasmodium stelde tot een vrij harde, min of meer brosse, kaasachtige massa, waarin niet de minste structuur of sporenvorming was waar te nemen. Toen wij nu zagen, dat er geen verandering meer plaats vond (de vloeistof was intussen verdampt, waarbij vrij veel vaste stof achterbleef), hebben wij de massa met een deel van het hout uitgesneden; toen bleek, dat het hout onder de geleverde buitenlaag geheel en al vermolmd was en in een kruimelige, brokkelige massa was overgegaan. Klaarblijkelijk had zich in deze massa het plasmodium ontwikkeld. Maar een sterke, gezonde ontwikkeling schijnt dit toch niet geweest te zijn, want anders zou er vermoedelijk wel een krachtiger, zich volledig ontwikkelend plasmodium voor den dag zijn gekomen.

In de hoop iets meer te weten te komen van dit organisme zond ik een foto, met een uitvoerige beschrijving aan prof. E. Jahn te München, een der beste Myxomycetenkenners, die zich ook met de levensverrichtingen van deze organismen veel heeft bezig gehouden. Prof. Jahn antwoordde mij, dat het een hoogst enkele maal wel meer voorkwam, dat een plasmodium uit geleverd hout voor den dag kwam. Naar zijn mening was dit meestal een of andere Stemonitee, waarvan bekend is dat ze „Wasser absondern, wenn sie während der Fructification gestört werden.“ Nu blijkt uit het voorafgaande wel, dat van een opzettelijk storen gedurende de fructificatie hier geen sprake is. Wel bestaat natuurlijk de mogelijkheid, dat de omstandigheden in het (droge en vrij warme) kantoortje heel ongunstig waren. Prof. Jahn voegde er verder aan toe, dat men jaren geleden in de Botanische Tuin te Berlijn ook eens een plasmodium uit de geleverde post van een plantenkas voor den dag had zien komen. De mogelijkheid was volgens hem ook niet uitgesloten, dat wij hier te doen hadden met de Slijmzwam *Reticularia Lycoperdon*. Nu is het mij in de loop van April en de eerste helft van Mei wel opgevallen, dat zich buiten op vele plaatsen aan stronken en palen de vruchtlichamen van *Reticularia* vertoonden. Dit laatste vermoeden krijgt daardoor misschien wat meer waarschijnlijkheid, maar volkomen zekerheid betreffende de identiteit van deze binnendringer zullen wij wel niet kunnen krijgen.

Wageningen.

VAN DER LEK.

DE NEDERLANDSCHE BOLETEN

(Slot)

25. a. Buisjes worden spoedig groenachtig. Steel meest rood, iets gestreept. De hoed ± bruin fluweelachtig, vaak met vele barsten, vleesch onder de opperhuid ± rood.

Bol. Chrysenteron.

(Veel hierop gelijkend, doch de hoed niet fluweelachtig, de steel van boven gestreept geel, onder rose-purper, gevonden 1926 bij Amerongen).

Bol. pruinatus.

b. Ook op ouderen leeftijd de buisjes meest goudgeel. Hoed zeer veranderlijk: in alle nuancen van goudgeel tot donkerbruin. Vleesch maar weinig verkleurend, minder dan bij chrysenteron, meest vaster, steviger. Steel geel met rood- of bruinachtige strepen of ribben, soms bijna geheel rood, vaak krom.

Fluweelboleet, *Bol. subtomentosus.*

(Zeer dicht hierbij staat met wit vleesch en den hoed bruinrood, 6—8 cm, terwijl het vleesch van den steel groenachtig is, de nog maar zelden in ons land aangetroffen boleet:

Bol. spadiceus.

26. a. Steel met net 29
 b. Steel zonder net 27
27. a. Vleesch dadelijk zwartblauw kleurend. Evenzoo verkleurt de heele, opvallend gele zwam, bij de minste aanraking. Stevige zwam onder eikenhout op vruchtbaren bodem.
Valsche Zwavelboleet, *Bol. pseudosulphureus*.
 b. Niet zoo opvallend verkleurend; ook zelfs onveranderlijk. Hoed niet rood of rose 28
 c. Hoed rose tot rood of donkerbruin purperkleurig 32
28. a. Hoed met zeer vergankelijke kleine schubbetjes, waardoor het lijkt of er zand op is gestrooid. Het bleek-oranje vleesch ± blauwend. Poriën geelwit tot geel, later bruinachtig. Steel licht geelbruin, cilindrisch, onder iets dikker.
Geschubde boleet, *Bol. variegatus*.
 b. Hoed steeds zonder schubjes, vaalbruin, bij druk roodbruin (kleurt met ammoniak violet). De gele steel vlokkig ruw, zelden iets rood. Het bleekgele vleesch onveranderlijk, riekt vaak naar kربول. Poriën goudgeel. In loofbosch.
Fijne goudporie, *Bol. impolitus*.
29. a. Het witte vleesch verkleurt niet. 30
 b. Het witte vleesch verkleurt eerst rood, dan bleekgeel. Poriën bochtig en ongelijk. Hoed kastanjekleurig en met een poedervormige laag bedekt.
Bol. hieroglyphicus.
 c. Het gele vleesch vaak i blauwend, hoed bruin of olijkleurig 31
 d. Het vleesch wel bleekgeel, doch niet blauwend. Hoed roodachtig 32 30.
30. a. Meest ± bruine, echter ook wel bleke hoed en steel. De laatste van boven met fijn wit netje, soms onder de buisjeslaag verborgen (Loofhout-vorm).
Eekhoortjesbrood, *Bol. edulis f. typica*.
 b. Met roodbruinen hoed en steel (Naaldhoutvorm).
Bol. edulis f. pinicola.
31. a. Steel geel met bruine basis. De korte buisjes zijn van den steel scherp afgescheiden en hebben fijne openingen. Hoed chocolade- tot zwartbruin. Overigens als bij *edulis*. Wordt door sommige auteurs beschouwd als een vorm van *edulis*. Groeit meest onder eiken.
Bronsboleet, *Bol. aureus*.
 b. Steel naar boven scharlakenrood, beneden geel-bruin. Zelden geheel rood; netvormig geaderd, kegelvormig verlengd. Buisjes geel, nauw, hoekig.
Bol. calopus.
 c. Hoed ± bruin, het gele vleesch meest sterk blauwend. Kleur van poriën en steel warm goudgeel tot bronskleurig geel. De ± spoelvormig toegespitste steel in den bodem wortelend.
Bol. appendiculatus.
32. a. Het bleekgele vleesch meestal niet veranderlijk, loopt soms groenig aan. Steel eerst ± knollig, dan cilindervormig, geel of bruinrood. De ± viltige hoed olijkleurig met omgebogen rand.
Bol. fragrans.
 b. Vleesch bleek en veelal purperkleurig onder de opperhuid. Hoed als de vorige. Steel knolvormig, bovenaan dunner, roodachtig en netvormig geaderd, onderaan geelachtig. Poriën klein, geel.
Bol. varicolor.

32. a. Hoed ± rose tot rood en harig-vezelig, Het gele vleesch meest onveranderlijk,
Wordt door menig auteur een vorm van de vorige genoemd.

Bol. regius.

b. Hoed purper- tot lakrood, fluweelachtig, glansloos, droog, Vleesch geel, aan den steelbasis purperrood, wordt blauw, ten laatste zwart, De gele steel door purperroede punten bont, later met purperrood net. Buisjes purper tot saffraangeel, bij aanraking blauwend, In loofbosch op kalkbodem.

Purperboleet, *Bol. purpureus.*

c. Hoed donkerbruin-purperkleurig. Stevige, gladde steel naar beneden toe versmald, wortelend, bloedrood-purperkleurig. Buisjes vuilgeel, bij aanraking groen wordend; met kleine gaatjes.

Bol. purpurascens. A. JOMAN †

AARDTONG EN TRUFFELKNOTSZWAM

Eind November van het vorige jaar vond ik op een grazige open plek aan de rand van een dennenbos bij Gasselte (Dr.) een fraai groepje *aardtongen* (*Geoglossum ophioglossoides* = *O. glabrum*), De foto laat U zien, hoe gezellig de aardige, tot 6 cm lange en 1 cm brede, dofzwarte paddestoeltjes daar bij elkaar stonden. Het is geen alledaagse vondst, maar zeldzaam zijn ze toch ook niet. Door de bescheiden afmetingen en de weinig opvallende kleur ziet men ze echter gemakkelijk over het hoofd.

Herhaaldelijk wordt deze aardtong verwisseld met de *truffelknotszwam* (*Cordyceps ophioglossoides*), die er, oppervlakkig bekeken, ook wel wat op lijkt. Ze behoren beide tot de zakjeszwammen of Ascomyceten, maar terwijl bij eerstgenoemde de asci (langerekte zakjes, waarin de sporen worden gevormd) als een aaneengesloten laag (kiemvlies of hymenium) het zwarte "kopje" bedekken, dus *aan* de oppervlakte liggen (onderafdeling schijfzwammen of Discomyceten), bevinden zich de asci bij laatstgenoemde

onder de oppervlakte, doordat zij de binnenwand van uiterst kleine, ronde of flesvormige holten (peritheciën) bekleden, die in de buitenste laag van het „hoed” weefsel gelegen zijn (onderafd. kernzwammen of Pyrenomyceten). In het eerste geval komen de sporen, wanneer ze rijp zijn, direct uit de zakjes in de buitenlucht terecht; in het tweede geval kunnen zij dat slechts, wanneer in de wand, waardoor de peritheciën van de buitenlucht zijn afgesloten, bij rijpheid een fijne opening is ontstaan, die het ontsnappen van de sporen mogelijk maakt.

Behalve door dit in het kort geschetste essentiële verschil in ligging der voortplantingsorgaantjes, wat slechts met behulp van een mikroskoop waarneembaar is, kan men de beide genoemde zwammen toch ook uiterlijk wel goed van elkaar onderscheiden. Enkele typische verschilpunten wil ik hier even noemen.

Het *oppervlak* van de aardtong is vrijwel *glad*, dat van de knotszwam daarentegen meer of minder *ruw-gekorreld* (goed te voelen en — vooral door een loupe — te zien), wat veroorzaakt wordt door de iets naar buiten uitpuilende peritheciën. Dit betreft alleen het fertiele gedeelte.

Het „*kopje*” van de aardtong is doorgaans min of meer *afgeplat, tong- of spatelvorming en* — met de steel — van jongsaf *geheel zwart*. Bij de knotszwam heeft het bovenste deel meestal meer de vorm van een \pm *cylindrisch knotsje of worstje*, dat als regel *minder geleidelijk in de steel over gaat*, dan bij de vorige en waarvan de zwarte kleur vooral bij zeer jonge exemplaren dikwijls *met groenachtig geel is vermengd*. Bijna altijd vertoont de steel, ook bij oudere exemplaren onderaan een *duidelijk gele tint*.

Verder is ook nog de aard van het *substraat* voor beide verschillend. Terwijl de aardtongen, evenals de meeste zwammen, simpele „grond” paddestoelen zijn, waarvan het mycelium op de gewone organische stoffen in de aarde *saprophyteert*, leven de truffelknotswammen als *parasiet* op een andere zwam en wel op de onderaards groeiende hertentruffel (niet de echte, eetbare truffel, maar een onsmakelijke imitatie!), waarvan een tweetal soorten (Elaphomyces cervinus = El. granulatus en Elaph. variegatus = El. muricatus) als gastheer fungeren. Verreweg het meest wordt El. cervinus als slachtoffer aangetroffen en bijna altijd gelukt het dan ook deze, door stevige, geelgekleurde myceliumstrengen met de knotszwamsteel verbonden truffel, bij diep en voorzichtig uitgraven, te voorschijn te brengen.

Dat aardtong en knotszwam bovendien nog door *mikroskopisch onderzoek* van de asci, de paraphysen en de sporen, waarbij speciaal te letten is op vorm en afmetingen, zijn te onderscheiden, zij terloops nog even vermeld.

Wanneer ge nu een aardtong vindt, die niet glad, maar ietwat ruw aanvoelt, dan zult ge vermoedelijk een andere soort, nl. Geoglossum hirsutum te pakken hebben. Dit zou een buitenkansje zijn, want dat ding komt weinig voor. Nauwkeurig bekijken met behulp van goede ogen of van een loupe brengt onmiddellijk de verklaring van die ruwheid, welke overigens een geheel andere indruk op uw vingertopzenuwen maakt dan die van de truffelknotswam. Het gehele vruchtlichaam blijkt namelijk met stijve, bruinzwarte haren, die soms in bundeltjes staan, bedekt te zijn.

DE VEYE.

BESTAAT ER VERBAND TUSSCHEN AARDSTERREN EN BOOMEN?

Kijkt men in de gebruikelijke determineerboeken na, wat omtrent de vindplaatsen van Aardsterren wordt vermeld, dan vindt men meestal slechts vrij vage aanduidingen, zoals „zandige streken”, „duinboschjes”, „naaldboschchen”, e.d. Het feit dat hier te lande en ook elders verreweg de meeste soorten tot de vrij zeldzame, zeldzame of zeer zeldzame behoren, maakt het dan ook niet gemakkelijk een vasten regel te vinden.

Daarbij komt, dat inderdaad diverse soorten, en daarbij juist eenige vrij algemeene, weinig kieskeurig schijnen, indien zij slechts zandgrond ter beschikking hebben. *Geaster triplex* b.v. kan men zoowel in loof- als naaldboschen aantreffen en evenzeer in de kale duinen. *Geaster rufescens (fimbriatus)*, *saccatus* en *coronatus* PERS. (*limbatus*) gedragen zich ongeveer als *G. triplex*, ofschoon in de duinen wel vooral de lage duinboschjes van *Kurkiep*, *Meidoorn*, etc. de voorkeur schijnen te hebben.

Graag in naaldboschen groeien *Geaster pectinatus* en *quadrifidus*, hoewel dit niet in alle gevallen opgaat.

Geaster minimus is vooral een vriend van het open duin,

In de rijk van Aardsterren voorziene duinen van Haarlem komen 2 soorten voor, die, voor zoover tot dusver mijn ervaring gaat, steeds onder dezelfde houtsoorten voorkomen, nl. *Myriostoma coliformis (de Peperbus)*, die onder *Iepen*, en *Geaster striatus (bryantii)*, die onder *Vlieren* groeit.

Bij al de vindplaatsen in onze omgeving heb ik steeds dezelfde combinaties gevonden, ondanks de onderling vaak zeer afwijkende algemeene vegetaties, en ik vernam van den heer Schweers, dat de nabij Bergen (N.H.) voorkomende *M. coliformis* eveneens onder *Iepen* groeit.

Vrij uitvoerige aanduidingen omtrent vindplaatsen vinden wij in Hollós (Die Gasteromyceten Ungarns, 1904), welke speciaal betrekking hebben op Hongarije, Hollós heeft met zeer veel succes gezocht in „Akazienwälder“, blijkbaar bestaande uit *Robinia pseudacacia*. In Nederland kan deze boom voor den invloed op het voorkomen van Aardsterren wel verwaarloosd worden, In hoeverre in de „Akazienwälder“ andere boomen, als b.v. *Iepen* of *Vlieren* voorkwamen, vermeldt Hollós niet, In ieder geval vond hij er zoowel *G. striatus* als *M. coliformis*.

Haarlem,

VAN EYNDHOVEN,

MET DE FRANSCHE MYCOLOGEN OP STAP

Dank zij de keurige ochtend-luxetrein van Antwerpen naar Parijs, de zgn. „Oiseau bleu“, was ik tijdig in de Lichtstad en stond om vier uur reeds in het Institut Agronomique, waar de Séance d'ouverture du Congrès de la Société mycologique zou worden gehouden. En om half vijf was reeds een geanimeerde bespreking begonnen over een vondst in het Geversduin te Castricum, over de *Amanita Eliae*, met den *Amanita*-specialist, den heer Gilbert en anderen. Na de opening der vergadering, die door een vijftigtal leden werd bijgewoond, werd terstond een Bureau central voor dit Congres benoemd en hierbij viel mij de eer te beurt tot lid daarvan gekozen te worden. Nadat de Voorzitter van dit bureau, Prof. Dr René Maire, een inleidend woord had gesproken, heb ik gemeend met eenige woorden mijn aanwezigheid te moeten motiveeren, den nadruk leggende op de wenschelijkheid op deze wijze onze goede betrekkingen te onderhouden en te versterken en eindigende met een gelukwensch voor de Société namens de Nederlandsche mycologen. Uit het langdurig applaus mocht ik opmaken, dat onze geste van deelneming ten zeerste werd gewaardeerd. Ten slotte heeft de eigenlijke congresleider, Mr Maublanc, de secrétaire général van de Société, de komende congresweek in alle détails besproken en vastgesteld, waarbij bleek, dat de organisatie uitstekend was.

Zoo stond op Zondag den 14den October aan de Gare du Nord de D-wagen gereserveerd in den sneltrein, die ons naar Villers-Cotteret zou brengen, met de aanduiding op de ruiten: „Réservé pour la Société Métallurgique de France“, hetgeen natuurlijk tot veel geestigheden en tot spoedige verbroedering aanleiding gaf. De treinreis duurde nog een uur, maar om tien uur waren wij toch reeds bij den machtigeningangspoort van het woud. Vervuld van ontzag voor die kaarsrechte honderdjarige beuken had ik vooreerst geen blik voor den grond over, doch onderging den huiver van eerbied voor de geweldige

natuur. Het bladerendak op veertig meter hoogte maakte den stralenden dag tot wazigen schemer. Een onpeilbare humuslaag, begroeid met in ons land vrijwel onbekende planten, deed den voet héél diep wegzakken. Maar voor droomen over al dien luister was geen gelegenheid, want al héél spoedig waren de deelnemers in vuur geraakt over determinatieproblemen, waardeerings-graden, culinaire quaesties, enz. op de wijze, zooals wij die ook van onze eigen excursies kennen.

Om één uur zaten wij in de schuur van een héél klein estaminetje in een héél klein gehuchtje aan lange tafels voor het déjeuner. Een kubistische madame met blozende dochters als levende reclame voor de cuisine zetten ons een voortreffelijk maal voor waarvan „lapin aux champignons” een culinair hoogtepunt vormde en dat rijkelijk besproeid werd door wijnen en cider.

Na het allerprettigste samenzijn werd het woud ten tweede male geattaqueerd om hare geheimen te ontsluiten.

Die geheimen waren voor mij allicht talrijk, maar ook voor de Fransche mycologen moest menig strijdpunt worden opgelost. In tegenstelling met de Engelschen en met ons disputeeren de Franschen over het gevonden materiaal terstond „sur le terrain”. Bij deze beraadslagingen gaat het in Gallisch tempo natuurlijk zéér heet toe. Ik wil hierbij aanstippen, dat onze werkmethode nl. des avonds in het hotel met alle hulpmiddelen, literatuur, microscoop en comfort m.i. verre den voorkeur verdient, maar hierbij mag niet uit het oog worden verloren, dat er in de Société zéér vele specialisten zijn, zoodat het vaststellen der soorten vlotter plaats heeft. Ik zal geen opsomming geven van de 177 soorten van de eerste excursiedag, maar wel zou ik even willen vermelden den rijken overvloed van eenige in ons land ongewone soorten, zooals *Coprinus picaceus*, *Mycena pelianthina*, *Entoloma nidorosum*, *Craterellus cornucopioides*. Geheel vreemd waren voor mij bijv. *Mar. hederæ* (op klimop), *Amanita ampla*, *Cort. fulgens*, *causticum*, *purpurascens*, *Pluteus umbrosus*, *Bol. Quéletii* e.a.

Toen wij het schitterende bosch, waarin clairières met twaalf breede sterwegen, verlieten, was het reeds zoo duister, dat de grond niet meer te zien was. Langs een zéér drukke autostrada moesten wij in den grasberm een uur terugloopen naar Villers-Cotteret en nog een paar uren terugboemelen naar Parijs. Den volgenden dag ging het per autobus zuidoostwaarts eerst langs de Seine, naar Montgérou en het in de nabijheid gelegen Forêt de Sévart. Des voormiddags ging de zwammentocht eerst door laag elzen-berkenbosch en hei, later onder hooge dennen; des namiddags kruisten wij door een zéér rijk, gemengd bosch, waar o.a. zéér vele wilde appelboomen in stonden (voor hertenvoeder, vertelde men mij). Deze tweede excursie vooral gaf een rijke mycologische oogst. Het aantal gordijnzwammen was zéér groot. Mr Joachim, oud-president van de Société, is de specialist der Cortinariï, hij kent ze alle op het eerste gezicht. Ik noem slechts: *Phlegmacium xanthophyllum*, een prachtige groote rossige slijmkop met gele lamellen, *C. triumphans* met gele vlekjes op den steel, *C. scaurus*, de gemarmerde, met olijfgroene lamellen (zie vorige Fungus), *C. cotoneus*, de viltige, olijfgroene, *C. purpurascens*, *C. infractus*, *C. varius*, *C. sublanatum* etc. etc.

Hier zag ik voor het eerst de reusachtige en vergiftige *Entoloma lividum*, op een houtskoolplekje de kleine roode *Nemaloma anthracobia*, verder de donkergrijze *Collybia rancida* met spelwortel, het mooie roode boleetje *Bol. gentilis* en de vlekkerige *Gyrodon lividus*.

Aan het noenmaal in een buitenrestaurant te Montgérou heb ik een kort afscheidswoord gesproken en een hartelijk woord ontvangen van Mr Buchet, met beste wenschen voor onze vereeniging.

Nu nog eenige indrukken medegedeeld. Het is verwonderlijk zooveel soorten door die Fransche dames gekend worden, hetgeen natuurlijk een gevolg is van de eterij. Men krijgt eerst altijd de rustige verzekering „je connais l'espèce” en dan de goede naam. Maar die Fransche huisvrouwen eten soms

geheel andere soorten dan wij. Zoo waren de saccoches meestal gevuld met *Amanita rubescens*, de Paarlamaniet. Men vreesde dus blijkbaar geen verwarring. Een der dames plukte uitsluitend valsche cantharellen. Toen ik haar vertelde dat wij die niet aten, antwoordde zij mij: je les préfère!

De autocars brachten ons 's avonds weer met groote snelheid langs de verlichte industriële Seineboorden terug en in het drukke gewoel van den Boulevard St. Germain nam ik noode afscheid van mijn Fransche vrienden. Met den koffer vol zwammen en dus weken werk keerde ik den volgenden morgen, met den Etoile du Nord huiswaarts. Dankbaar en *zéér* voldaan. Het is zeker, dat die rechtstreeksche gedachtenwisseling en het persoonlijk contact belangrijk kan bijdragen tot verruiming van onze kennis, maar vooral scheidt het een sfeer van vriendschap, welke het mogelijk maakt, dat men later zoo noodig met vrucht schriftelijke gedachtenwisseling kan hebben.

Ten slotte wordt ons cosmopolitisch denken onbewust versterkt en ontwikkeld en wellicht is dit het grootste voordeel in tijden van nationale zelfverheerlijking.

Alkmaar.

SCHWEERS.

KOEIENBOLEET EN ROSE SPIJKERZWAM

Het is opvallend, hoe vaak de vrij zeldzame rose spijkerzwam (*Gomphidius roseus*) en de zeer algemeen voorkomende koeienboleet (*Boletus bovinus*) in elkaars gezelschap groeien. Meestal staan dan enkele exemplaren van de eerstgenoemde verspreid tussen een groot aantal boleten. De eerste foto vertoont een detail van een dergelijk geval, waarbij de spijkerzwam (in 't midden) zich op 8 cm afstand van de grootste en op 3 cm afstand van de kleinste boleet bevond. Interessanter nog is de tweede foto, die de genegenheid van de eene soort voor de andere al zeer duidelijk demonstreert. Zelfs bleken de stelen van deze beide aan de basis enigszins met elkaar vergroeid te zijn; vrijwel op hetzelfde punt zijn de vruchtlichamen uit de respectievelijke mycelia boven het aardoppervlak te voorschijn gekomen. Hebben we hier met een geval van symbiose te doen? De vele waarnemingen als boven vermeld wijzen ongetwijfeld in die richting, maar meer dan een vermoeden is

het niet en zal het bij de vele bezwaren aan een nauwkeurig onderzoek verbonden, misschien ook wel niet worden. Niettemin is het interessant genoeg, om er de nodige aandacht aan te blijven schenken en de bevindingen daaromtrent te noteren.

Let bij de tweede foto ook eens op de voor *Bol. bovinus* zo typische wijde, hoekig-samengestelde uitmondungen (poriën) der buisjes en op de dikke, aflopende plaatjes van de spijkerzwam. De afgebeelde exemplaren trof ik eind October 1934 in een bos van berken en dennen bij Borger (Dr.) aan.

DE VEYE.

VOORJAAR 1935

Ondanks het zeer koele voorjaar en de betrekkelijk weinige regendagen vond ik 16 April weer de eerste morieljes. Dit is slechts 5 dagen later dan het vorige jaar. Even zooveel dagen te laat waren *Tricholoma brevipes*, welke 19 April present was. Op 15 April werd *Panaeolus campanulatus* gevonden, op 26 April *Psalliota sylvatica* (8 dagen later dan het vorige jaar). 26 April was een mooie lentedag en leverde o.a. nog op *Coprinus comatus*, *Naucoria semiorbicularis* en een prachtig exemplaar van *Reticularia lycoperdon* op een doode beukentak. Het meeste succes heeft men m.i. met het zoeken naar voorjaarszwammen, wanneer na enkele koude dagen, liefst met regen, een zwoele voorjaarsdag komt. Elk jaar ga ik naar een vaste morielje-groeiplaats. 14 April was koud en guur, niets te vinden, 15 April dito, 16 April was een zachte dag en 's middags waren de eerste morieljes present. Als ik om dezen

tijd nog eens vrij kon krijgen, zou ik eens een heelen dag bij zoo'n plek gaan zitten, om te zien, hoe lang dat groeien der morieljes duurt. In elk geval zijn de paddestoelen er weer en wij kunnen rond gaan kijken, tot de vorst, of misschien een warme Augustusmaand als spelbreker optreedt.

Haarlem.

BOTING.

Begin Mei werd door den heer Schermer te Schoorl het zeldzame Ascomyceetje *Pseudoplectania nigrella* gevonden.

SCHWEERS.

ADRESWIJZIGINGEN

Mej. Chr. Buisman, Cantonlaan 9, Baarn.

Mej. C. E. J. Opstelten, Vughtestraat 52, 's-Hertogenbosch.

DIVERSEN

Prof. Dr Boedijn.

Ons sinds vele jaren in Indië vertoevend medelid Dr K. B. Boedijn, is kort geleden benoemd tot hoogleraar in de botanie aan de Med. Hogeschool te Batavia, als opvolger van Prof. Dr Lam. Vooral degenen, die Boedijn hebben leren kennen en waarden, hetzij in een van zijn vroegere functies, o.a. als assistent van wijlen Prof. Hugo de Vries en later van Prof. Stomps, of meer in 't bijzonder als mycoloog, bij wien men voor 't verkrijgen van adviezen of hulp bij het determineren van paddestoelen nooit tevergeefs aanklopte, zullen met bijzonder veel genoegen van deze mooie promotie kennis genomen hebben. Wij willen aan Prof. Boedijn, die hopelijk nog vele jaren lid van onze Vereniging zal blijven, langs deze weg gaarne onze hartelijke gelukwensen doen toekomen.

Stuifzwammen gevraagd!

Vriendelijk, doch dringend verzoek om toezending van *droog* (niet op alcohol of formaline!) bewaard, liefst jong materiaal van de *paarlstuifzwam* (*Lycoperdon gemmatum*) aan Prof. Dr G. van Iterson Jr, Laboratorium voor Technische Botanie te Delft.

De „*British Mycological Society*” houdt haar jaarlijkse algemene vergadering en herfstexcursies van 23—28 September a.s. te Totnes.

Van den redacteur.

Wederom kan ik tevreden zijn over de gevolgen van mijn verzoek om copy voor dit nummer. Hartelijk dank aan alle inzenders. Enkele bijdragen bleven gereserveerd voor een volgende aflevering. Mag ik opnieuw een vriendelijk beroep doen op de leden, om mede te werken aan de gestage verbetering van ons officiële orgaan? Gaarne zie ik Uw bijdragen voor het September-nummer tot uiterlijk 4 Sept. a.s. tegemoet.

de V.